

Nr 145.

Av herr **Nordenson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.

I proposition nr 43 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga lag om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. Förslaget synes i stort sett välgrundat men innefattar vissa bestämmelser, som ur industriens synpunkt förefalla gå längre än som med iakttagande av skäligen krav på säkerhet kan anses påkallat och som därför enligt vår mening böra erhålla en ändrad avfattning.

Enligt förslaget skall Konungen bestämma, inom vilka områden respektive beträffande vilka anläggningar och byggnader utanför sådana områden lagen skall tillämpas. För de anläggningar, på vilka lagen sålunda blir överhuvudtaget tillämplig, föreligger obligatorisk skyldighet att bygga skyddsrum, förutsatt endast att vid anläggningen sysselsättas minst 25 personer. Denna bestämmelse synes överraskande redan därför att luftskyddsinspektionen i sina så sent som i oktober 1938 utgivna anvisningar (nr 7) angående industriluftskyddet förordat icke blott skyddsrum utan alternativt även vissa andra anstalter till skyddande av industriens personal. Åtskilliga industri-företag ha också i sina luftskyddsplaner, som godkänts av myndigheterna, såsom primär skyddsåtgärd för personalen angivit utrymning av företagets lokaler. Många industrier, framför allt på landsbygden, äro så belägna, att personalen vid luftfall med fördel kan söka skydd i lämplig terräng utanför företagets område. Särskilt om skog finnes alldeles utanför området och terrängens naturliga skyddsmöjligheter tagas i anspråk samt eventuellt förbättras med skyddsvärn, skärmskydd eller liknande anordning, kan på detta sätt beredas ett ganska effektivt skydd mot luftanfall. Med hänsyn till gasfaran torde utrymning av företag icke erbjuda nämnvärt sämre skydd än skyddsrum, i vart fall icke därest gasmasker för civilbefolkningen komma att anskaffas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 18). I förevarande proposition göres gällande, att utrymning oftast skulle vara en mindre önskvärd åtgärd, eftersom den krävde relativt lång varseltid och under den kalla årstiden vore förenad med särskilda olägenheter. De nu påtalade nackdelarna synas emellertid kunna i avsevärd grad neutraliseras genom effektiva larmanordningar, en väl genomtänkt utrymningsplan samt särskilda åtgärder till personalens skyddande mot ogynnsam väderlek. Framhållas bör att civila luftskyddsutredningen i sitt betänkande förordade utrymning såsom lämplig skyddsåtgärd för ett stort antal företag.

Därest lagen i viss utsträckning skulle tillåta utrymning såsom alternativ till skyddsrum, skulle mycket betydande utgifter kunna besparas industrien, vilka kunde komma till nyttigare användning. I fråga om kostnaderna för skyddsrumshusen har i propositionen hänvisats till vissa uppgifter i luftskyddsutredningens betänkande, vilka anses ge vid handen, att skyddsrum även i redan befintliga byggnader draga relativt små kostnader. Uppgifterna torde emellertid endast avse bostadshus och de förutsätta, att skyddsrum inredes i byggnadens källare, en utväg, som långt ifrån alltid kan anlitas vid industriföretag. Enligt vad vi inhämtat av sakkunniga, belöpa sig kostnaderna för skyddsrum vid redan befintliga industriföretag till i genomsnitt icke mindre än 80—100 kronor per anställd person. Anledningen härtill är, att de billiga byggnadsmetoder, som vanligen användas vid inrättandet av skyddsrum för bostäder, av driftstekniska eller andra skäl merendels icke kunna begagnas vid byggandet av skyddsrum för industriföretag.

Med hänsyn till vad nu anförts anser jag att i lagen bör upptagas en bestämmelse av ungefärlig innebörd, att skyldighet att inrätta skyddsrum ej skall åvila redan befintlig industrianläggning, som med hänsyn till sitt läge och omständigheterna i övrigt kan bereda ett tillfredsställande luftskydd åt vid företaget sysselsatta personer genom företagets utrymning eller på annat lämpligt sätt. Garanti för att luftskyddets intressen icke härvid åsidosättas torde ligga i den granskning av företagets eller anläggningens luftskyddsplan, som myndigheterna ha att verkställa. Den dispensmöjlighet, som lagförslaget erbjuder i § 14, torde i praktiken icke ersätta en bestämmelse av ovan angiven innebörd, enär förslaget icke ens antyder, att dispens må medgivnas i nu förutsatta fall. En uttrycklig bestämmelse i lagen är att före- draga även därför att den bör befordra en mera enhetlig praxis i nu ifrågasvarande avseende än ett dispensförfarande, som handhaves av ett stort antal lokala myndigheter.

Genom bestämmelsen, att skyddsrum för industri eller annan anläggning skall inrättas, så snart där sysselsätts minst 25 personer, får lagen ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. Endast de allra minsta företagen komma att falla utanför lagen. Det förefaller, som om näringsföretagen i detta avseende behandlas strängare än bostads- och vissa andra byggnader. Småföretag med endast några få tiotal arbetare, inrymda i en- eller tvåvåningshus, bli, oavsett det låga våningsantalet, alltid skyldiga att bygga skyddsrum. Bostadshus med högst två våningar behöver däremot enligt förslaget icke förses med skyddsrum, även om i huset vistas betydligt mer än 25 personer. Riskerna av ett luftanfall torde vara fullt lika stora i det senare fallet som i det förra. I byggnadsstyrelsens förslag till lagbestämmelser om skyddsrum togs i första hand endast sikte på anläggningar, avsedda att inrymma mer än 50 personer. Även 1939 års luftskyddsutredning föreslog denna begränsning i lagens tillämpningsområde. Enligt min mening är det motiverat, att begränsningen åter upptages. Någon nämnvärd minskning av luftskyddets effektivitet behöver icke därigenom befaras.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte antaga förevarande proposition med sådana modifikationer i den föreslagna lagtexten, att

dels skyldighet att inrätta skyddsrum ej skall åvila industriell anläggning, som med hänsyn till omständigheterna befinnes kunna bereda ett tillfredsställande luftskydd åt sin personal genom anläggningens utrymning eller på annat lämpligt sätt,

dels ock industriell anläggning icke skall behöva förses med skyddsrum, med mindre vid densamma i regel minst femtio personer äro samtidigt sysselsatta.

Stockholm den 20 februari 1940.

Harald Nordenson.
